

vím, jak se řekne latinsky „sněžiti“, ale hlavně mně tak zřejmě osud představil dalšího mého odborného učitele, jehož jsem si jako všichni moji kliničtí spolupracovníci velmi vážil a pro jeho neobyčejnou laskavost a vlídnost k nám všem také zamiloval.

Pan profesor dva dny před svou smrtí ještě vystupoval na celostátním sjezdu ORL společnosti v Plzni. Náhle zemřel při cestě zpět na návštěvě v Praze u své sestry 31. 5. 1966.

Je mi velkou ctí, že mohu napsat těchto opravdu obdivných a ze srdce upřímných pár řádek jako výraz úcty a díky k osobnosti pana profesora MUDr. Františka Ningera, DrSc.

M. NOVOTNÝ

H. Matisse: Jeanette V., 1910-1911

Eduard Milén

Dne 18. března 1891 se narodil v rodině malíře kostelních obrazů ve Frydštejně u Turnova v Čechách Eduard Milén. Po otci zdědil umělecké nadání a Jan Proušek, učitel kreslení na měšťanské škole v Turnově, jej doporučil na Uměleckoprůmyslovou školu do Prahy, kde pak Milén studoval pod vedením profesora Emanuela Dítěte. Ve 4. ročníku přestoupil do oddělení pro dekorativní malbu k Jakubu Schikanedrovi a odtud ještě na Akademii výtvarných umění do grafické speciálky Maxe Švabinského. Za první světové války narukoval přímo ze školy do Dalmácie, kde ve volných chvílích opět kreslil. Kresby zaujaly nadřízeného důstojníka, který byl jmenován v roce 1916 velitelem kadetní školy v Brně - Králově Poli, a proto si do ní vybral Miléna za učitele kreslení. V Brně již Milén zůstal. V roce 1919 vstoupil do Klubu výtvarných umělců Aleš a v roce 1922 do Skupiny výtvarných umělců.

Milén zobrazoval často Brno, a to od roku 1917, kdy zachytil technikou litografie *Nádvoří brněnské radnice a Šmálku* a brzy nato *Královopolský kostel*. V červnu 1919 v klubových místnostech KVV Aleš uspořádal *Výstavu pohledů na Brno* a vydal album nazvané *Brno*. Vědodil mu panoramatický *Pohled na Brno z Hádů*, velmi jemně impresionisticky načrtnutý, ke kterému ho nepochybně inspirovaly obrazy Antonína Slavíčka *Praba od Ládví* a *Praba z Letné*. Litografie pomohla Milénovi i na tomto pohledu zachytit jemné přechody světla a stínů, zvýraznit neurčité popředí i opar nad městem, ze kterého se vynořují siluety Špilberku a věží Petrova, ale i továrních komínů pod nimi. Charakter města dokreslují také litografie *Zelňý trb* a *Náměstí Svobody*, později často reprodukováné. Přestože jde o grafické listy a o grafickou techniku, lze říci, že jsou zpracovány malířsky.

Městské vedutě se Milén věnoval vedle rozsáhlé práce inscenační, ilustrátorské a typografické. Vydal celkem tři alba: *Obraz dnešního Brna* (1928), s předmluvou

Jiřího Mahena, *Židlochovice* (1929) a bibliofilii s pěti pohledy na zámek v *Náměšti nad Oslavou*, na *Kroměříž*, na *Mariánský sloup v Olomouci* a na *Ostravu* (1946). I ony patří ke smyslově procítěným uměleckým záznamům, některé litografie však ztuhly do pevného obrysu a přesnější definice věcí, a to pod vlivem novoklasicismu, který převládal ve druhé polovině 20. let v Brně, například v grafikách Petra Dillingera, jak dokládají Milénovy barevné litografie *Brno od plymárny* (1928) nebo *Brno od Pisárěk*. Klasicizující je i Milénův zájem o historické památky, o zámek a barokní paláce v *Židlochovicích* nebo o *hrad Bouzov*. V bibliofilském albu z roku 1946 vycházel více z vlastních krajinomaleb, které vytvářel v době druhé světové války a v nichž se vracel k české krajině z konce 19. století, kterou hluboko do dvacátého století převáděli malíři venkovského křídla pražské Umělecké besedy Václav Rabas a Vojtěch Sedláček. Milén tehdy maloval akvarelem krajiny svého rodiště pod Turnovem, krajiny s oráčem, dalekými horizonty a vysokou oblohou jako vědomou metaforu českého domova. Sluneční světlo proudící z mraků na akvarelu *Jenišovice u Turnova* (1944) však připomene spíše letní prosunuté grafické listy jeho učitele Maxe Švabinského.

Koncem roku 1919 Milén předvedl na I. členské výstavě Klubu výtvarných umělců Aleš sérii portrétů nazvanou *Z galerie Národního divadla v Brně*. Štětcové kresby, kterými provedl tyto podobizny, vznikly ve spolupráci s Lidovými novinami, s jejíž redakcí od té doby Milén spolupracoval již pravidelně. Portréty ředitele divadla Václava Štecha, šéfa opery Františka Neumanna, dramaturga Jiřího Mahena, hereček Emy Pechové, Zdeňky Graňové a dalších upoutaly veřejnost a Milén, povzbuzen úspěchem, začal pracovat na dalších dvou cyklech, a to na cyklu *Z poradního sboru města Brna* a na cyklu *Naši politikové*. Bylo to období figurální tvorby, která se od roku 1920 prosadila také do jeho ilustrací v Lidových novinách, například k baletním zkouškám nebo k doprovodným textům *Lavička v parku, Ka-*

E. Milén: *Vlastní podobizna.*, 1919

várenské okno, Dostihy, Nádraží v noci. Otiskoval rovněž skici z přípravných cvičení na *Sokolský sjezd* a začal užívat pod texty i kresby barevné podtitky, aby při typografické a grafické úpravě nedělních příloh Lidových novin plně rozvinul svůj grafický talent.

Jeho kreslířské dílo prošlo slohovým vývojem od impresionismu k novému klasicismu, od jemné, přerušované kresby ke kresbě obrysové, jak to nejlépe dokládají studie *Svatý Václav* (1929), *Máchovské variace* na text Josefa Hory nebo kresby k *Venuši* Tita Lucretia Cara (1936). Díky pochopení šéfredaktora Arnošta Heinricha vtiskl Milén Lidovým novinám cílevědomou a vytrvalou práci osobitý vzhled jak v typografické, tak v ilustrační úpravě, především ovšem zase v klasicistně vyvážené podobě, která odlišovala Lidové noviny od soudobé, daleko moderněji orientované funkcionalistické a konstruktivistické typografie české umělecké avantgardy.

Sklon k harmonickému a dekorativnímu rozvržení plochy charakterizuje také jeho četné ilustrace, obálky a úpravy knih, ale i kreslené a typografické plakáty. Práce pro Lidové noviny a potřeba rozvoje grafiky v Brně přivedla Miléna na typografickou školu a ke spolupráci s revui

Grafický obzor, zejména však s brněnským nakladatelem Stanislavem Kočím a s nově vzniklou Polygrafií, která tiskla většinu knih pražského Františka Borového. Milén při úpravách obálek pro Borového nehledal poučení u avantgardy, nýbrž u „obrotitelů české knihy“ z počátku století, u Vratislava Hugona Brunnera, Jaroslava Bendy a Františka Kysely, jak ukazuje pergamenová vazba knihy *Den* od Rudolfa Těsnohlídka (1923), s vytlačovanou a ornamentálně po celé ploše rozloženou kresbou, nebo červená vazba románů Václava Kršky *Klarisa a šedesát věrných* (1932), rámovaná stříbrnými páskami, a pergamenová vazba se zlatým otiskem do hloubky pro sbírku básní Klementa Bochořáka *Snář a plamenář* (1940). Sklon k rukodělně okrášlené knize trval u Miléna i dále, např. v obálce na knihu Karla Čapka *Vzrušené tance* (1946) se siluetou bájného antického boha Pegase v orámovaném poli nebo v návrzích na obálky knih Josefa Hory *Zabráda Popelčína* (1940), Jaroslava Seiferta *Světlem oděná* (1940), *Jablko z klína* (1947) a v luxusně vybavených bibliofilských publikacích, z nichž připomeňme alespoň *Moravské zemské desky* (1931), *Na mátku třicátého výročí smrti Karla Staršího z Žerotína* (1936), *Světový kongres studentstva v Brně* (1945), pamětní listy, diplomy a ceny Země Moravskoslezské.

Dmyslové zaujetí skutečností, posílené ještě příkladem Maxe Švabinského, snaha vcítit se do literární předlohy a převést ji do kreseb charakterizuje též Milénovy ilustrace ke knihám, pro které prováděl ve směr i návrhy na obálky. Otiskoval je rovněž v Lidových novinách. Vyvíjejí se stejně jako obálky od impresionismu k novému klasicismu, ostatně jako i plakáty. První plakát provedl Milén trojbarevnou litografií, technikou, kterou se naučil ovládat právě u Maxe Švabinského. Byl to plakát pro Národní divadlo v Brně, a to pro hru *Pierot a Colombina* (1918). Uplatnil v něm nadání pro figurální kreslení, podobně jako v plakátech pro koncert *Váši Příboby* (1919), pro *Veřejné cvičení II. kraje Dělnických tělocvičných jednot v Brně* (1920), *Všezabradnický*

veletrh v Brně (1921) nebo pro *Školu rytmiky M. Paulovské* (1929). Ani v typografických plakátech pro výstavy KVV Aleš, SVU Mánes, pro výstavy *Bobumila Kubišty*, pro *Závody automobilového klubu* nebo pro *První kongres esperantistů* nevyužil konstruktivismu, ale spíše tradičně ušlechtilého písma a harmonicky vyvážených kompozičních celků, v posledním z nich módního rondokubismu. K nešťastnější symbióze bravurně štětcem načrtnutých portrétů v kombinaci s klasickým písmem dospěl teprve po válce v plakátech k oslavám *Leoše Janáčka* (1948) a k *Jubilejním oslavám Jiřího Mahena* (1957).

K rozsáhlé a mnohostranné práci, většinou z oblasti užitého umění, v rámci kterého provedl *náurb na sportovní pobár* (1929) a *na žezlo Pedagogické fakulty MU v Brně* (1949), patří hned od počátku též scénické výtvarnictví. Milénova spolupráce s divadlem – kromě už vzpomenu- tých portrétních kreseb z galerie Národního divadla v Brně – začala výpravou k *Husitům* Arnošta Dvořáka v roce 1924 a plně se rozvinula v jevištních dekoracích a v návrzích k Janáčkově operě *Liška Bystrouška*. Vědom si významu úkolu, pracoval více než padesát návrhů, které vystavil v Uměleckoprůmyslovém muzeu v roce 1924. Avšak teprve po scénických výpravách k Shakespearově *Pobádce zimního večera* (1926), k baletům *Vzpouza*, *Třířobý klobouk* a *Šeberezáda* (1928 – 1929) a po krátké odmlce realizoval v roce 1936 inscenace k Molièrově komedii *Zdravý nemocný* a k Aristofanovým *Zabám*, v nichž využil poprvé soudobých avantgardních postupů v jevištní zkratce a v konstruktivistické stylizaci scény i v obrazové projekci a v moderně geometricky provedených kostýmech.

Jak naznačily první litografie, sklon k malířství u Miléna propukl hned při první příležitosti, která se mu naskytla. V roce 1923 zajel do Dalmácie, kterou tentokrát zachytil na několika kresbách a akvarelech. Na rozdíl od prvních impresionistických litografií však maluje *Bouři na moři*, *U moře ve Splitu* nebo *Dubrovnick* širokým štětcem a velkou barevnou

skvrnou, která nám připomene fauvismus, jak se to projevilo nejvýrazněji v jeho kyticích, malovaných od roku 1928. Zazněly v nich i ohlasy tvorby Josefa Čapka a Václava Špály. V *Zátiší s cukřenkou* (1939) si vyzkoušel dokonce kubistické tvarosloví, avšak krajinomalby z druhé světové války prokázaly jednoznačně, že Milén měl sklon spíše ke smyslově a klasicky vyváženě komponovaným uměleckým realizacím než k moderně. Tímto směrem se ubíralo i jeho profesorské působení na Masarykově univerzitě, od roku 1946 na pedagogické fakultě, od roku 1956 do roku 1961 na katedře dějin umění na filozofické fakultě.

J. SEDLÁŘ

Vzpomínka na doc. PaedDr. Františka Baladu

S úctou vzpomínáme na ty vysokoškolské učitele, kteří stáli při zrodu jednotlivých odborných pracovišť Pedagogické fakulty naší univerzity. K nim patřil doc. PaedDr. František Balada, od jehož úmrtí uplynulo v tomto roce 45 let. Narodil se v Albrechticích n.O. 24. června 1902. Po maturitě na reálce v Pardubicích pokračoval ve studiu na České vysoké škole technické v Praze a na Karlově univerzitě v Praze, kde získal aprobaci pro vyučování matematice a deskriptivní geometrii. Od r. 1924 učil na různých středních školách v Čechách, na Moravě i na Slovensku. V letech 1929 - 1938 působil na Komenského reálce ve Vídni. V roce 1938 se vrátil do republiky a učil na gymnáziu v Brně.

Od vzniku Pedagogické fakulty MU v Brně v r. 1946 se jako člen matematického a deskriptivního semináře významnou měrou podílel na koncepci učitelského studia matematiky v prvních letech existence fakulty. Na Pedagogickou fakultu přešel plným úvazkem v roce 1950, o čtyři roky později se zde habilitoval a od r. 1956 až do své smrti byl vedoucím katedry matematiky a fyziky.

Doc. Balada byl vynikající učitelem s pěkným vztahem k studentům, kterým imponoval širokým odborným rozhledem, hlubokými znalostmi z historie matematiky, metodickou pohotovostí i značnou náročností na jejich profesní přípravu.

První vědeckou práci z oboru matematiky uveřejnil již v r. 1926. Od té doby publikoval na 80 článků zaměřených k rozmanitým otázkám výuky matematiky a historie matematiky. Mnohé z nich byly uveřejněny v polských a ruských odborných časopisech. Byl spoluautorem několika středoškolských učebnic matematiky a metodických průvodců k nim. Výsledky svého studia z historie matematiky shrnul ve své knize *Z dějin elementární matematiky* vydané v roce 1959 a učitelé hojně používají.

Jeho práce v matematice i v přípravě budoucích učitelů byla po zásluze oceněna udělením stříbrné medaile Jednoty československých matematiků a fyziků in memoriam v roce 1962.

J. HÁJEK

Sto let od narození profesora Roberta Konečného

Letošní rok přináší dvě významná jubilea vztahující se k osobě profesora Roberta Konečného. Na den 23. 4. 2006 připadá stoleté výročí jeho narození a na podzim vzpomene dvacátého pátého výročí jeho úmrtí. Obě tato jubilea jsou v roce, kdy si Psychologický ústav Filozofické fakulty naší univerzity připomíná 80 let svého trvání.

Profesor Konečný vystudoval klasické gymnázium v Brně a po maturitě se zapsal na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde studoval filozofii, češtinu a němčinu.

Absolvoval v roce 1929, o rok později dosáhl doktorátu filozofie na základě obhájení disertační práce Julius Zeyer v zrcadle snů, kterou pozitivně hodnotil i Arne Novák.

Čtyři roky učil na gymnáziu v Tišnově. V letech 1933 až 1939 byl profesorem klasického gymnázia v Brně, kde se stal naším prvním školským psychologem, oficiálně